

พรุสวาจา พรุสวาท

พรุสวาจา (อ่านว่า พระรุสวาจา) แปลว่า คำหยาบ, คำหยาบคาย หมายถึงคำด่า, คำรุนแรง, คำโหดร้าย, คำกระด้าง, คำพูดที่ขาดเมตตา ใช้น่าพรุสวาท (อ่านว่า พระรุสสะวาด) ก็ได้

พรุสวาจา เป็นวจีทุจริต คือเป็นคำชั่ว มีโทษร้ายแรงเทียบเท่ามุสาวาทหรือคำโกหก ท่านเปรียบเหมือนกับก้านบัวหลวงที่แยงเข้าไปในช่องหู ทำให้เกิดความระคายเคืองและเจ็บไม่น้อย

พรุสวาจา มักใช้เฉพาะในเวลาอธิบายคำว่า วจีทุจริต ส่วน พรุสวาท มักใช้ในเวลาพูดหรือเขียนทั่วไป เช่น ใช้น่าว่า

“เขากล่าวพรุสวาทต่อหน้าผู้ใหญ่ได้อย่างหน้าตาเฉย ไม่ละอายเอาเสียเลย”

“คำพรุสวาทของหล่อนทำให้ผู้คนเอือมระอา มิใช่น้อย ไม่น่าเลย”

ผลานิสงส์

ผลานิสงส์ หมายถึงผลหรืออานิสงส์ที่หลังไหล
ออกจากบุญกุศลที่ทำไว้

ผลานิสงส์ เป็นคำที่ใช้ซ้ำกัน เพราะคำว่า ผล
กับ อานิสงส์ ต่างก็หมายถึงประโยชน์ที่ได้รับจาก
การทำบุญทำความดีเหมือนกัน เช่นใช้ว่า ผลทาน -
อานิสงส์ทาน, ผลบุญ - อานิสงส์บุญ จะใช้คำใด
คำหนึ่งก็ได้ (ดูเรื่องอานิสงส์) เหมือนคำซ้ำอื่นๆ เช่น
ต่างๆ นานา, อรรถประโยชน์, กาลเวลา เป็นต้น

ตัวอย่างเช่น

“ขอให้ผลานิสงส์ที่ข้าพเจ้าทำในวันนี้ช่วยเหลือ
คุ้มครองข้าพเจ้าให้อยู่ดีมีสุขด้วย”

“ความดีที่พ่อแม่เขาทำไว้ทำให้มีผลานิสงส์ตก
มาถึงลูกหลานจนทุกวันนี้”

ผาติกรรม

ผาติกรรม แปลว่า การทำให้เจริญขึ้น, การทำให้เพิ่มทวีขึ้น

ผาติกรรม ในทางพระวินัยหมายถึงการชดใช้ การชดเชย การทดแทนให้แก่สงฆ์ ในกรณีที่ทำของสงฆ์เสียหาย เช่นทำจานวัดแตก ยืมของวัดไปแล้วทำหาย จึงไปซื้อหรือจ่ายเป็นเงินค่าจานหรือสิ่งของนั้นให้แก่วัด หรือในกรณีแลกเปลี่ยนกับของสงฆ์เช่นไม้ของวัดที่ไม่ได้ใช้ ต้องการจะนำไปใช้ จึงนำสิ่งของอย่างอื่นที่วัดต้องการมาแลกเปลี่ยนไป หรือในกรณีที่ทางราชการเวนคืนที่ดินของวัดไปเพื่อสร้างสาธารณประโยชน์ต่างๆ โดยชดเชยเป็นเงินให้แก่วัด

เรียกสิ่งของหรือเงินที่ชดใช้หรือทดแทนเช่นนี้ว่า ค่าผาติกรรม

ค่าผาติกรรม จะต้องมีค่าหรือมีราคามากกว่าสิ่งของหรือที่ดินของวัดที่ถูกผาติกรรมไป มิเช่นนั้นจะไม่เป็นผาติกรรม เพราะไม่ได้เพิ่มขึ้น

ผ้ากราบ

ผ้ากราบ คือท่อนผ้าผืนเล็กๆ กว้างประมาณ ๗ นิ้ว ยาวประมาณ ๓๔ นิ้ว ส่วนใหญ่เป็นผ้าเนื้อเกลี้ยงสีเหลืองหรือสีกรัก ของเดิมใช้สำหรับรองมือในเวลากราบพระของภิกษุสามเณร ในปัจจุบันภิกษุสามเณรใช้รับพระเคนอาหารและสิ่งของที่สตรีถวาย มิได้ใช้รองกราบพระตามรูปคำ

ผ้ากราบ เวลาใช้ต้องทบครึ่งหรือทบสอง เมื่อใช้เสร็จแล้วนิยมพับทบอีกเป็นทบสามและทบสี่ ทำให้เป็นผ้าพับเล็กๆ สะดวกในการพกพา เช่น ใส่ย่ามหรือกระเป๋าอังสะ เป็นต้น

ผ้ากราบ ของเก่ามีขนาดใหญ่กว่าปัจจุบันมาก คือกว้างประมาณ ๒๑ นิ้ว และยาวประมาณ ๓๔ นิ้ว หรือกว้างนั้นเล็กน้อย เวลาใช้พับทบตามยาวเป็น ๓ ชั้นก่อนแล้วจึงพับทบครึ่งและทบสองทบสามเหมือนของปัจจุบัน แต่ผ้ากราบแบบเก่านี้ไม่ค่อยนิยมทำใช้กันแล้ว

ผ้าขาว

ผ้าขาว เป็นสำนวน ใช้เรียกชายที่ละบ้าน
 เรือนทางโลกมาอยู่วัดเพื่อเตรียมตัวจะบวชเป็นภิกษุ
 ในพระพุทธศาสนา โดยนุ่งขาวห่มขาว ถือศีล ๘
 อย่างเคร่งครัด

ผ้าขาว มีหน้าที่ปฏิบัติกิจวัตรประจำวันเช่น
 เดียวกับภิกษุ คือทำวัตร สวดมนต์ ปฏิบัติธรรม
 ฟังการอบรมธรรมจากอาจารย์ เพื่อฝึกฝนตนให้
 พร้อมก่อนที่จะบวช ในขณะเดียวกันก็ทำหน้าที่เป็น
 ศิษย์อุปัฏฐากพระสงฆ์และทำงานในวัดเป็นต้นว่า
 ปัดกวาดบริเวณ ทำความสะอาด จัดเตรียมอาหาร
 ถวายพระไปด้วย

ผ้าขาว ปกติจะมีตามวัดสายกรรมฐานหรือวัด
 ป่าทั่วไป เพราะเป็นการเตรียมตัวเองให้พร้อมทั้งกาย
 และใจล่วงหน้า หากไม่ได้ฝึกฝนจนเกิดความเคยชิน
 มาก่อน เมื่อบวชไปแล้วอาจทนไม่ได้กับข้อปฏิบัติที่
 เข้มงวดกวัดขันตามพระธรรมวินัยและธรรมเนียม
 ปฏิบัติของวัดนั้นจนอยู่ไม่ได้หรืออยู่อย่างทุกข์ทรมาน
 ทั้งกายและใจก็ได้

ผ้าจํานำพรรษา

ผ้าจํานำพรรษา คือผ้าที่ถวายเป็นอภินิหารของผู้อยู่
จําพรรษาแล้ว คือถวายเป็นในพรรษา เรียกตามคำ
วัดว่า ผ้าวัสสาวาสถิกสาฎก

ผ้าจํานำพรรษา จะเป็นผ้าไตรจีวรทั้งหมดหรือ
ผืนใดผืนหนึ่งก็ได้ โดยทนายก็มีเหตุรีบด่วนเช่นต้องไป
ทัพหรือเดินทางไกลไม่อาจรอถึงช่วงออกพรรษาได้
จึงขอถวายเป็นไว้ก่อนภายในพรรษา จึงเรียกผ้านี้อีก
อย่างหนึ่งว่า อัจเจกจีวร คือจีวรรีบด่วนหรือผ้าด่วน
พระพุทธรเจ้าทรงอนุญาตให้พระสงฆ์รับไว้ได้ก่อน
วันออกพรรษาพิจารณาไม่เกิน ๑๐ วัน

ผ้าจํานำพรรษา ที่เรียกดังนี้เพราะเมื่อรับถวายเป็น
แล้วต้องเก็บไว้จนกว่าจะออกพรรษาจึงนำออกแจก
กันเหมือนกับจํานำหรือฝากพรรษาไว้ก่อน

ผ้าไตร

ผ้าไตร หมายถึงผ้า ๓ ผืน เป็นคำเรียกย่อมาจากคำว่า ผ้าไตรจีวร ได้แก่ ผ้าจีวร (ผ้าห่ม) ผ้าสบง (ผ้าถุง) สังฆาฏิ (ผ้าซ้อน, ผ้าพาดบ่า) (ดูเรื่องไตรจีวร)

ผ้าไตร นิยมเรียกย่อว่า ไตร เฉยๆ ก็มี เรียกละเอียดไปอีกเป็น ไตรเต็ม ไตรแบ่ง ก็มี

- ไตรเต็ม คือผ้าไตรที่จัดรวมกันไว้เป็นชุดครบทั้ง ๓ ผืน เหมือนผ้าไตรที่นิยมถวายกันโดยทั่วไป

- ไตรแบ่ง คือผ้าไตรที่จัดไว้ไม่ครบ ๓ ผืน มีเฉพาะผ้าจีวรกับผ้าสบงรวม ๒ ผืน ไม่มีผ้าสังฆาฏิ ไตรแบบนี้ใช้ในกรณีบรรพชาเป็นสามเณร เพราะสามเณรไม่ใช้ผ้าสังฆาฏิ และนิยมจัดถวายพระตามความจำเป็น ด้วยผ้าสังฆาฏิมีอายุการใช้งานยาวกว่า และใช้น้อยกว่าผ้าผืนอื่น

ผ้าทิพย์

ผ้าทิพย์ ในคำวัดหมายถึงผ้าที่ห้อยตรงหน้า
ฐานพระพุทธรูปหรือฐานชุกชี

ผ้าทิพย์ ในปัจจุบัน ส่วนใหญ่มิได้เป็นผ้าตาม
ชื่อเดิม แต่เป็นปูนที่ปั้นเป็นลวดลายต่างๆ บ้าง
ปูนปั้นไม่มีลายบ้าง เป็นหินอ่อนหรือหินแกรนิต
สลักลายบ้าง แต่ยังคงรูปเหมือนผ้าทิพย์ที่เป็นผ้า
แบบโบราณพอให้เห็นเป็นสัญลักษณ์อยู่

ผ้าทิพย์ เป็นส่วนประกอบด้านหน้าของฐาน
ชุกชี ทำให้ฐานชุกชีดูเด่นขึ้น และมีลวดลายงดงาม
แตกต่างกันไปตามจินตนาการของช่าง ส่วนใหญ่ก็
เป็นลวดลายไทย หรือเป็นรูปสัญลักษณ์ เช่น รูป
ปราสาท รูปอักษรย่อ เป็นต้น

ผ้าป่า

ผ้าป่า คือผ้าที่ผู้ถวายนำไปวางพาดไว้บนกิ่งไม้ เพื่อให้พระชกเอาไปเอง โดยไม่กล่าวคำถวายหรือ ประเคนเหมือนถวายของทั่วไป

ผ้าป่า ที่เรียกดังนี้เพราะถือคติโบราณ คือ สมัยพุทธกาลผ้าหายาก ภิกษุต้องแสวงหาผ้าที่เขา ทิ้งไว้ตามป่าช้าบ้าง ตามทางเดินในป่าบ้างมาทำ จีวรนุ่งห่ม คนใจบุญสมัยนั้นจึงนำผ้าไปแขวนไว้ ตามต้นไม้ข้างทางที่พระเดินผ่าน ทำนองว่าทิ้งแล้ว พระไปพบเข้าจึงหยิบทำเป็นจีวรโดยถือว่าเป็นผ้า ไม่มีเจ้าของ ผ้าชนิดนั้นเลยเรียกกันว่าผ้าป่า

พิธีที่พระหยิบผ้าไปใช้แบบนั้น เรียกว่า ชก ผ้าป่า

ทอดผ้าป่า คือพิธีที่ถวายผ้าแบบนั้น และ นิยมจัดของใช้เป็นบริวารผ้าป่าเหมือนบริวารกฐินด้วย (ดูเรื่องกฐิน)

ผ้าอาบน้ำฝน

ผ้าอาบน้ำฝน คือผ้าที่พระสงฆ์ใช้ผลัดเปลี่ยนเวลาสรงน้ำ มีคติเหมือนผ้าขาวม้า เรียกตามคำวัดว่า ผ้าวัสสิกสาฎก

ผ้าอาบน้ำฝน เป็นผ้าที่พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตให้พระสงฆ์ใช้ได้เป็นผืนที่ ๔ นอกเหนือจากไตรจีวร และทรงอนุญาตให้พระสงฆ์รับถวายได้ก่อนเข้าพรรษา ๑ เดือน ที่เรียกว่าผ้าอาบน้ำฝนเพราะเป็นผ้าที่ถวายกันในต้นฤดูฝน และนางวิสาขาเป็นคนแรกที่ถวายผ้าอาบน้ำฝนแด่พระสงฆ์จนกลายเป็นธรรมเนียมถึงปัจจุบัน

ผ้าอาบน้ำฝน มักเรียกเพี้ยนไปว่า ผ้าจำนำพรรษา คงเพราะเข้าใจผิดคิดว่าเป็นผ้าแบบเดียวกัน หรือเพราะมีการถวายก่อนเข้าพรรษาเพียงวันสองวัน จึงเรียกว่าผ้าจำนำพรรษา ทั้งที่เป็นผ้าต่างชนิดกัน (ดูเรื่องผ้าจำนำพรรษา)

ผู้เก้อยาก

ผู้เก้อยาก เป็นสำนวนพระวินัย หมายถึงผู้ที่ทำให้เก้อเขินได้ยาก ผู้ยากที่จะขวยเขินหรือละอายต่อการทำผิด ตรงกับคำว่า ผู้หน้าด่าน ผู้ไร้ยางอาย นั่นเอง

ผู้เก้อยาก เป็นคำเรียกภิกษุผู้ปราศจากความละอายใจ สามารถทำผิดระเบียบกฎเกณฑ์ต่างๆ ได้ตลอดเวลา และไม่ยินดี ไม่ยอมรับ ไม่เต็มใจที่จะปฏิบัติตามกฎระเบียบที่มีอยู่ของหมู่คณะหรือของสังคม

ผู้เก้อยาก เป็นสาเหตุให้พระพุทธรเจ้าทรงบัญญัติพระวินัยไว้เป็นหลักปกครองคณะสงฆ์อย่างหนึ่งใน ๑๐ อย่าง คือทรงบัญญัติพระวินัยเพื่อชมหรือกำจัดบุคคลผู้เก้อยากทั้งหลาย

เผด็จียง

เผด็จียง หมายถึงบอกให้รู้, นิมนต์, อาราธนา เป็นคำที่ใช้แก่พระสงฆ์โดยเฉพาะ เช่น

- เผด็จียงกาล หมายถึงบอกกำหนดเวลา ให้พระสงฆ์รู้
- เผด็จียงสงฆ์ หมายถึงอาราธนาพระสงฆ์ บอกให้พระสงฆ์ทราบ
- เผด็จียงให้อยู่ก่อน หมายถึงนิมนต์ให้พระสงฆ์อยู่ก่อน

เช่นที่ใช้ว่า

“ทรงรับสั่งให้เจ้าพนักงานไปเผด็จียงกาลแก่พระผู้มีพระภาคเจ้าและพระสงฆ์”

“พระมหาเถระจึงเผด็จียงแก่สงฆ์ว่า ดูก่อนผู้มีอาวุโส”

“เธอจงรีบไปเผด็จียงให้ท่านอยู่ในพระอุททยานก่อน อย่าให้ท่านไป”

เผา

เผา หมายถึงทำให้ร้อน, ทำให้เร่าร้อน, ทำให้หมดไปด้วยไฟ

เผา ในคำวัดใช้ร่วมกับคำอื่น เช่น

- เผากิเลส หมายถึงการทำให้กิเลสเร่าร้อนให้หมดไปด้วยการบำเพ็ญเพียรที่เรียกว่าตบะ
- เผาหลอก หมายถึงการเผาศพพอบเป็นพิธี โดยนำดอกไม้จันทร์หรือรูปเทียนไปวางไว้ใต้หีบศพ ก่อนที่จะถึงเวลาเผาจริง ทำขณะที่ศพยังมีได้ถูกเคลื่อนไปในเตาเผา
- เผาจริง หมายถึงการจุดไฟเผาศพจริงหลังจากเคลื่อนศพเข้าเตาเผาแล้ว โดยนำดอกไม้จันทร์ใส่ในช่องเตาเผา

เผยแผ่ เผยแพร่

เผยแผ่ หมายถึงขยายออกไป, ทำให้ขยายกว้างขวางออกไป

เผยแพร่นี้ หมายถึงโฆษณาให้แพร่หลาย

เผยแผ่ ในคำวัดใช้เป็นคำหลักในความหมายว่าทำให้แพร่หลายในลักษณะติดแน่น ซึมซาบกระจายไป เช่น เผยแผ่ศาสนา เผยแผ่ธรรม องค์การเผยแผ่ ส่วน เผยแพร่ ใช้ในความหมายว่าประกาศ โฆษณา ทำให้แพร่หลายในลักษณะกระจายให้เป็นรูปธรรมหรือให้สัมผัสได้ทางตา หู เป็นต้น เช่นใช้ว่า

“การเผยแผ่ศาสนาสามารถทำได้หลายวิธี เช่น เผยแพร่ไปตามสื่อต่างๆ หรือเผยแพร่ทางวิทยุทีวี เป็นต้น”

แผ่เมตตา

แผ่เมตตา หมายถึงการตั้งจิตปรารถนาให้ผู้อื่น มีความสุข

แผ่เมตตา เป็นการเจริญกรรมฐานอย่างหนึ่ง ด้วยวิธีให้อภัยแก่คนอื่น ปล่อยวางความโกรธ ความอาฆาตแค้นในบุคคลและในสัตว์ทั้งปวงโดยไม่จำกัด แล้วตั้งจิตปรารถนาให้เขาอยู่เย็นเป็นสุข ไม่เดือดร้อน นอนทุกข์ทั้งกายและใจ มีค่าสำหรับแผ่เมตตาโดยเฉพาะ

แผ่เมตตา ทำให้ได้อานิสงส์ถึง ๑๑ อย่าง คือ ๑) หลับสบาย ๒) ตื่นขึ้นสดชื่น ๓) ไม่ฝันร้าย ๔) เป็นที่รักของผู้คนทั่วไป ๕) เป็นที่รักของอมนุษย์ เทวดา สัตว์ ๖) เทวดารักษา ๗) ไฟ ศัสตรา ยาพิษไม่กล้ากราย ๘) จิตเป็นสมาธิเร็ว ๙) สีหน้า ผ่องใส ๑๐) ไม่หลงตาย ๑๑) เมื่อยังมิได้บรรลุนิพพานขั้นสูงย่อมได้เข้าถึงพรหมโลก

โผฏฐัพพะ

โผฏฐัพพะ (อ่านว่า โผดถัพพะ) คือสิ่งที่มา
ถูกต้องกาย สิ่งที่กายสัมผัสแตะต้องได้ เรียกว่า
สัมผัส ก็มี

โผฏฐัพพะ ได้แก่อารมณ์หรือสัมผัสที่มี
ลักษณะเย็น ร้อน อ่อน แข็ง หยาบ ละเอียด
เป็นต้น ซึ่งมากระทบหรือสัมผัสกับกาย และกาย
สามารถรู้สึกได้ถึงลักษณะนั้น เช่นน้ำกระเซ็นมา
ถูกแขน แขนรู้สึกถึงสิ่งที่มาถูกนั้น

โผฏฐัพพะ จัดเป็นกามคุณและเป็นกามารมณ์
อย่างหนึ่ง (ดูเรื่องกามคุณ)